bus [1] ex placito satisfacientes, perquam injuriosum est [2]. PP. Prid. Kal. Jan. *Tyberiade*, MAXIMO II. & AQUILINO CONSS. 286.

De bona fide.

4. Iidem AA. & CC. Liciniæ.

BOnam fidem in [3] contractibus [4] considerari [5] æquum est. 3. Non. Octob. AA. CONSS. 287.

De obligatione contrahenda, vel dissolvenda.

5. Iidem AA. & CC. Camerino & Martiano.

SIcut [6] initio libera [7] potestas unicuique est habendi, vel non habendi contractus; ita renunciare [8] semel constitutæ obligationi [9], adversario non consentiente [10], nemo potest [11]. Quapropter intelligere debetis, voluntariæ obligationi semel vos nexos, ab hac, non consentiente altera parte, cujus precibus fecistis mentionem, minime posse discedere. Dat. Non. April. *Byzantii*, AA. & CC. CONSS. 290.

De nomine dato in solutum, & de pignoribus.

6. Iidem AA. & CC. Mauricio.

SI [12] in solutum nomen debitoris sui debitor tibi dedit tuus, ac te in rem tuam procuratorem fecit: pignora quæ [13] specialiter, vel generaliter habes obligata, persequere [14]. Quod si ab his quibus fuerant obligata, cum potiores [15] erant [16], distracta probentur, emptoribus avocari non posse perspicis. Dat. 9. Kal. Jul. *Sirmii*, AA. CONSS. 293.

De emptione nominis, & de pignoribus.

7. Iidem AA. & CC. Dionysio.

SI a creditore nomen [17] comparasti, ea pignora quæ venditor nominis persequi posset, apud Præfidem provinciæ vindica [18]: nam si debitum ex ejus persona res [tibi] obligatas tenentes non transferant, jure communi pignora distrahere non prohiberis. Sane, si creditoribus in ordine pignorum antecedentibus [19] venundantibus, qui possident, comparaverunt, vel longi temporis præscriptione muniti perhibentur: pignorum distrahendorum [20] facultatem te non habere perspicis. Subscript. 3. Kal. Jan. *Sirmii*, AA. CONSS. 293.

De donatione. De mandato. De mutuo.

8. Iidem AA. & CC. Crescentio.

SI quidem donationis causa ei, quem adfectione [21] patris te dilexisse proponis, tuam accipere pecuniam permisisti, & hanc tuam liberalitatem [ille] remunerans [22] te a procuratore suo aliam pecuniam fumere præcepit [23], rebusque humanis [24] ante perceptionem fuit exemptus [25]: nec quod dederas, recuperare, cum perfectam [26] habuit donationem; nec [27] quod [tibi] dari mandavit, necdum tibi traditum petere potes a procuratore. † Quod si mutuo dedisti, nec a [28] delegato dari novandi causa stipulatus es, successores ejus solutioni parere compellantur. Dat. 13. Kal. Febr. CC. CONSS. 294.

De exactione.

9. Iidem AA. & CC. Glyconi.

NEgantes debitores [29], non oportet armata vi [30] terreri, sed petitore quidem non [31] implente suam intentionem, vel exceptione summoto, absolvi: convictos autem condemnari, ac juris remediis ad solutionem urgeri convenit. Dat. Id. Febr. CC. CONSS. 294.

De pignore.

10. Iidem AA. & CC. Ruffino.

ADversus [32] debitorem electis [33] pignoribus [personalis] actio non tollitur: sed eo, quod de pretio servari potuit, in debitum computato, de residuo [34] manet integra. Dat. 3. Non. Aprilis, CC. CONSS. 294.

An dominus ex persona coloni teneatur.

11. Iidem AA. & CC. Paulæ.

NImia [35] credulitate [36] circumventa es, cum quod colonis in rem suam mutuo dedisti, a domino prædii postulare te posse credidisti [37]: Nec ad eum obligandum actorum [38] ipsius adjuvat te præsentia [39]. Dat. 8. Kal. Aug. CC. CONSS. 294.

Ne quis ob æs alienum servire cogatur.

12. Iidem AA. & CC. Jovino.

OB æs [40] alienum servire [41] liberos [42] creditoribus, jura compelli non patiuntur [43]. Dat. 13. Kal. Novembr. CC. CONSS. 294.

In AUTHENT. ut nulli jud. lice. habere lo. Servat. §. quia vero. collat. 9. tit. 17. al. 9. Novell. 134. cap. 7.

Mo a debito creditor cadit, tantundem dando, vel retento, vel ejus parentibus: ipso quoque creditore corporalibus panis subdendo.

De mutuo.

13. Iidem AA. & CC. Barsumio.

EUm, cui mutuam dedisti pecuniam, ad solutionem urgere competenti debes actione: nam adversus negotiatores [44], quos ex mercibus pecunias abstulisse tuo debitori proponis, nullam habes actionem. Dat. 11. Kal. April. CC. CONSS. 300.

De concurrentibus actionibus.

14. Iidem AA. & CC. Hermodoro & Nicomacho.

EST [45] in arbitrio vestro, personali debitoris heredes actione, an eum, qui ab his distracta sibique tradita pignora tenet, in rem Serviana, si non [46] longi temporis præscriptione munitus sit, an utroque conveniatis. Dat. 5. Kal. Decemb. *Nicomediæ*, CC. CONSS. 300.

In AUTHENT. de fidejuss. §. fed neque ad res. coll. 1. tit. 4. Novell. 4. cap. 3.

Sed hodie novo jure prius [47] conveniendi sunt omnes fidejussores [48], & mandatores, & sponsores, quam ad pignorum perveniatur possessores.

TIT. XI.

UT [49] ACTIONES [50] ET AB HEREDIBUS ET CONTRA HEREDES INCIPIANT.

1. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

CUm stipulationes [51], & legata [52], & alios contractus, post mortem compositos, antiquitas quidem respuebat, nos autem pro communi hominum utilitate recipimus: consentaneum erat etiam illam regulam [53], qua vetustas utebatur, more humano emendare: *Ab heredibus* enim *incipere actiones, vel contra heredes*, veteres non concedebant, contemplatione stipulationum, cæterarumque causarum post mortem conceptarum. Sed nobis necesse est, ne prioris vitii materiam relinquamus, & ipsam regulam de medio tollere: *Ut liceat & ab heredibus, & contra heredes incipere actiones* [& obligationes: [54]] ne propter nimiam subtilitatem verborum latitudo voluntatis contrahentium impediatur. Dat. 15. Kal. Novemb. *Constantinop.* Post consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. [31].

---

1 Τοῖς κατὰν ἐν τῷ συνηφέναι μεθοδεύουσι &c. *Synopf. ibid.* id est, pensionibus & legi locationis fatisfacientes. 2 Et e contra *l. 11. §. 1. t. 3* 3 *l. 31. in fin. ff. depofit.* Poffit hinc colligere, Non ita magni momenti videri differentiam contractuum ftricti juris & bonæ fidei. 4 An & in donationibus & teftamentis? adde *l. 22. ff. de don. l. 16. ff. de cond. & demonftr.* 5 Ζητεῖν χρή. *Syn. Baſil. 11. tit. 1. ex lib. 24. tit. 1. c. 8.* 6 *Synopf. ibid.* vid. *Gloſſ.* Accurſ. *ad l. 3. ff. de reg. jur. & ad l. 10. fupr. fi certum pet.* 7 Nemo compellitur contrahere. vid. *l. 16. infr. de jure delib.* vid. *l. 6. infr. de donat.* 8 Vid. *l. 58. ff. de pactis & tit. infr. quando ille cæat ab empt.* 9 Proinde a fequeftro femel fufcepto non licebit recedere. *l. 5. in fin. ff. depofit.* excipe *l. 14. §. fi convenerat. 2. ff. comm. divid. l. 4. ff. de pignorat. action.* l. 12. *ff. de precario. l. 2. infr. de inutil. ſtipul.* ubi licet adverſus contractum venire: adde caſus quos Accurſius notat *in l. ſi quis in conſcribendo. 29. fupr. de pact.* 10 Aliud fi conſentiat, ut *loco.* aliud fi in re integra. §. 11. *fupr. de mand. l. 36. ff. de pact.* aliud etiam interdum adverſario invito, ut in depoſito. *l. 1. §. 46. ff. depoſit.* precario. *l. 12. ff. de precario*; & locato, certis caſibus. *l. 3. infr. de locato*: & dato ob cauſam. qua de re dixi *ad l. 5. ff. de condict. cauſa data.* 11 Contractus ab inuito voluntatis eſt, ex poſt facto neceſſitatis. *l. 8. infr. h. t. l. 39. fupr. de tranſact. l. 12. in fin. infr. de contrab. empt. l. 3. l. 7. infr. de refcind. vend. l. 35. §. pen. infr. de don. l. 1. §. 1. ff. nauta, caup. l. 36. in fin. ff. de ſtipul. l. 17. §. 3. ff. commodati. l. 22. in fin. ff. mandati. l. 9. in pr. ff. de curat. furioſ.* adde *l. 22. in fin. infr. ad SC. Vellei. c. quod ſemel placuit 21. de reg. in 6. & v. ib. Dynno.* 12 Creditor qui in ſolutum accipit a debitore ſuo nomen alterius cujusdam ipſi debentis, habet & hypothecarias actiones. ſi vero priores creditores hypothecas, quas habebant, diſtraxerunt, emptoribus eæ res non adimuntur. *Syn. tit. c. 10.* 13 Etiam tacite: volunt enim interpretes, Ceſſa perſonali actione, etiam hypothecariam, & eius acceſſoriam, ceſſam intelligi. 14 Nomine empto in emptorem tranſfertur jus pignoris, hypothecæ & vindicandi & diſtrahendi. v. *l. 6. ff. de lored. vel act. vend.* 15 *l. 7. infr. h. t. l. ult. infr. quando ſigna vel prob. l. 1. infr. ſi antic. cred. pig. vend.* 16 Potior jure creditor pignus debitoris ſui jure ſi venuiſſet, poſterior id emptori avocare non poteſt. 17 Nomen vendi poteſt, *ut hic*, ut & in dotem dari. *l. 2. fupr. h. t.* 18 *l. 6. fupr. h. t.* 19 *d. l. 6.* 20 Aut revocandorum. 21 Donatio ex affectione præſumitur. *l. 5. §. ſi. ff. de heredit. vel petit.* 22 Mandatum remunerandi, re integra morte mandantis finitur. *l. 15. infr. mandati. l. 3. l. 2. §. 6. l. 6. ff. de donat.* 24 Mandatum morte finitur. vid. *l. 26. ff. mandati.* Accurſ. in *l. 35. in verb. partiemibus. ff. de donat.* 25 *l. 6. fupr. de cond. ob cauſam.* 26 Donatio perfecta revocari non poteſt. *l. 7. fupr. de condict. ob cauſ.* 27 Hoc videtur abrogari *per l. 33. ff. de donat.* 28 *l. 1. infr. de donat.* 29 *Atteſtatio*, ut vocant, regulariter prohibita: niſi lex vel conſuetudo permittat. vid. Accurſ. in *l. 4. fupr. de edendo. l. extat. 12. ff. quod metus cauſa. l. ſi quis in tantam. 7. infr. unde vi.* 30 Vid. *l. 13. ff. quod met. cauſ.* 31 *l. 4. fupr. de edendo. l. 2. infr. de probationib. l. 9. infr. de except. ſive præſcript.* 32 Perſonalis adverſus debitorem actio non tollitur, etiamſi pignora creditor eligat: ſed pretium pignoris in debitum computatur, & reſiduum actione perſonali petitur. *Synopſ. h. t. c. 14.* quemadmodum & in eundem perſonalis actio competit, ita & de hæreditate, legatis, venditione, locatione, ſocietate &c. *Scholiaſtes ibidem.* 33 Electio unius, non eſt alterius repudiatio: qui pignus ratitiam eligit, non renunciat perſonali actioni. 34 *l. 3. §. 4. l. 9. infr. de diſtract. pign. l. 3. §. 4. infr. de jure dominii. l. 26. ff. de ſolution.* 35 Colonis quod mutuum datur, ab eorum dominis non poteſt exigi, etiamſi ipſis dominis præſentibus mutuum datum ſit. *Syn. h. t. c. 13. l. 4. verſ. fane infr. de agricolis & cenſitis.* 36 Creduli nimis facile decipiuntur. vid. Accurſ. *l. 14. ſupr. ſi cert. petat.* 37 Et e contra *l. 3. ſupr. h. t.* 38 Id eſt, etiamſi actores ejus præſentes fuerint. Sed oplis vero Baſilicon *ibid.* ita habet, etiam ſi præſente domino. 39 Dixi ad *l. 14. ſupr. ſi cert. petat.* 40 Æs alienum eſt, quod quis debet: qui in ære alieno ἀπορῶν χρεώστης. Græcis dicuntur. *Synopſ. Baſil. h. t. c. 15. & 3. Harm. 3. §. 70.* Igitur qui ſolvendo non ſunt, creditoribus ſuis ſervire non cogiuntur. Neminem enim ingnorum lex ea facere vult, quæ ſunt ſervilia. *Syn. & Scholiaſtes ibid.* unde colligunt, hoc jure, debiti cauſa neminem manu injecta capi poſſe, niſi aliud expreſſe ſit conventum. vid. Soc. *reg. 174.* 41 Hinc colligunt, Neminem poſſe ad præſtitum ſervitutem Molin. *de Hiſpan. n. 326. n. 27.* 42 *Novo 134. c. 7.* Ambroſius *lib. 3. de Tobia.* Vidi, inquit, miſerabile ſpectaculum, liberos pro patrimonio debito in ærumnam deduci, id eſt, auctionem. & Baſilius *Ep. 14.* υἱοὺς ὑπὲρ ὑμῶν ὀφειλόντων δουλεύειν, *malebat* ἀποθνήσκειν χρέων πατρῶων ἀπολυτῆς εἰς τὸ πατρῶιον vid. Cujac. *ad Novell. 134.* adde *l. 6. ex lib. 23. tit. 2. c. 2. fol. 76.* Verum autor Synopſeos *d. loc.*, liberorum appellatione hac lege non intelligit filios qui ſuas, ſed ἀπολυθέντες, id eſt, ingenuos. Quemadmodum eidem autori & Harmen. *d. loc.* ex alienum non ex a patre contractum, ſed a ſe ipſo. 43 Vide Novatd. *lib. 2. variar. cap. 18.* & *leg. 12. tabul. c. 8.* Roderic Xuares *ſupr. tituł. de his qui patrocin. A.* Gilbum *noct. Att. l. 2. c. 1.* Mod. 44 Id eſt, mercatores, ad quos pecunia propter uſurimonia pervenit. adde *l. 15. l. 3. ſi cert. pet. l. 8. l. depoſit.*: adde *l. 44. §. 49. ff. de cond. indebit.* 45 *l. 14. l. de pign. & hypoth.* Hodie non eſt. Nov. 4. c. 3. Auth. prox. *l. h. t.* & merito. Nam ſicus hanc electionem reſtringuntur multæ leges, quæ nimis generaliter traſunt, uſucapione jus pignoris non perimis. adde *l. 7. in fin. l. 8. l. 9. §. ff. de pign. & hypothec. l. 12. ff. pro empt. l. 2. ff. pro her. l. 7. §. de pign. & hypoth.* 46 Primum conveniendus eſt reus, tum intercedit, deinde poſſeſſor hypothecarius: & hoc beneficium diſcuſſionis appellitur, fidejuſſoribus utile. Aliud etiam habent, quod & diviſionis ex epiſtola divi Hadriani poſtulent, in quo fidejuſſores utrique beneficio non renuncient. Et ita frequentes ob hujusmodi renunciationes, hæc authentica parum utilis, de qua vid. Oldend. *tradit. de jure ſing. c. 6.* ibi de prov. *fidejuſſ.* 48 Tertius poſſeſſor hypothecaria convenit non poteſt, niſi diſcuſſo principali, & ejus fidejuſſoribus. v. Negutantium *tract. 9. de pignor. parte 8. numer. 11.*

49 Vetus regula abrogatur, qua cavebatur actionem, quæ adverſus nos non competit, neque adverſus heredes noſtros tranfire. *hæc l.* Cujus regulæ meminit etiam Theophil. §. 35. *Inſtit. de leg.* adde *l. Feud. 3.* 50 Quæ non ceperunt a defuncto ſolliteri vel *leg.* tollique veterum differentiam verborum: *Cum mortuus, cum mortuus fuerit, poſt mortem meam dari, vel heredem ejus dare*, ut *l. 11. §. de contr. ſtipul.* 51 Vide *l. 1. §. 1. infr. h. t.* vid. tamen *lib. 10. tit. 60.* 52 *l. 5. §. 1. infr. h. t.* 53 Hæc conſtitutio & regula contrariæ eſt veteri regulæ, de qua *l. duhium 7. C. Theod. de diverſ. reſcript.* & Theoph. *in §. poſt mortem 35. de leg.* tollique veterum differentiam verborum: *Cum mortuus, cum mortuus fuerit, poſt mortem meam dari, vel heredem ejus dare mortuo, ut l. 11. §. de contr. ſtipul.* 54 Per paſtum hereditas poſt mortem dari poteſt. vid. Guidonem Papæ *ſing. 342.*

TIT.

TIT. XII.

NE UXOR PRO MARITO [1], VEL MARITUS PRO UXORE, VEL MATER PRO FILIO CONVENIATUR.

Ne uxor pro marito: ex contractu.

1. Impp. DIOCLETIAN. & MAXIMIAN. AA. & CC. Aſclepiodotæ.

FRuſtra diſputas de Contractibus cum Marito tuo habitis, utrumne jure ſteterint, an minime: cum tibi ſufficiat, ſi proprio [2] nomine nullum contractum habuiſti, quominus pro marito tuo conveniri poſſis: Quod nec ſi ſponte pro eo interceſſiſſes, quicquam a te propter Senatusconſultum [3] exigi jure potuiſſet. Dat. Prid. Id. Aprilis, DIOCLET. III. & MAXIM. AA. CONSS. 287.

Ex Delicto.

2. Iidem AA. Terentiæ.

OB Maritorum [4] culpam uxores inquietari [5] leges vetant. Proinde Rationalis [6] [noſter] ſi res quæ a fiſco occupatæ ſunt, dominii tui [7] eſſe probaveris, jus publicum ſequetur [8]. Dat. 3. Non. Septemb. DIOCLETIANO & MAXIMIANO AA. CONSS. 287.

Ne ſocer pro genero, ne mater pro filia, ne maritus pro uxore.

3. Iidem AA. & CC. Carpophoro [9].

CUm [10] te poſſeſſiones non in dotem pro filia tua dediſſe, ſed ad ſuſtentandam [11] eam extra dotis cauſam filiæ tuæ prædia adſignaſſe proponas: civilium [12] munerum vel onerum municipalium [13] obtentu, ex perſona mariti ejus, quomodo matres ex perſona [14] filiorum, interpellari non [15] poſſunt: cum neque [16] maritum pro uxoris obligatione conveniri poſſe conſtet, niſi [17] ipſe pro ea ſe obnoxium fecit. Certiſſimum enim eſt, ex alterius contractu neminem obligari. 3. Id. Septemb. *Sirmii*, AA. CONSS. 293.

Ne Mater pro filio.

4. Iidem AA. & CC. Philothetæ.

CUm te ideo ex perſona [18] filii tui commemores conveniri, quod pro debitis ejus aliquid [19] intuliſſe videaris: defenſionibus tuis uti apud eum, cujus ſuper ea re notio eſt, minime prohiberis, ut is ad ſolutionem alieni debiti urgeri te non patiatur. Dat. 10. Kalend. Septemb. TITIANO, & NEPOTIANO CONSS. 301.

Pœna exigentis alium pro alio.

In AUTHENT. ut non ſiant pign. pro aliis. §. 1. Col. 5. tit. 7. al. Novell. 52. cap. 1.

Sed omnino qui alium pro [20] alio ſecutudinem formam pignorationis exigit, totum idipſum, quidquid ſit, in quadruplum [21] vim paſſo redilet: necnon & ab actione, pro qua talia præſumit, cadet.

TIT. XIII.

NE FILIUS PRO [22] PATRE, VEL PATER [23] PRO FILIO EMANCIPATO, VEL LIBERTUS [24] PRO PATRONO, VEL SERVUS PRO DOMINO CONVENIATUR.

Ne pater pro filio.

1. Imp. GORDIANUS A. Candido Militi.

NEque ex ejus filii perſona, qui cum ſui juris eſſet, mutuam pecuniam accepit, pater ejus, ſi non fidem fuam obſtrinxit, conveniri poteſt: neque ex ejus, quem in poteſtate habet, ſi ſine juſſu ejus contractum eſt: neque, [ſi] contra [25] SC. Macedonianum mutua [pecunia] data eſt, amplius [26] [quam] de peculio actionem ſuſtinere cogitur. Quapropter pater tuus, ſi ei pecunia a creditore fratris tui extorta eſt, ad quam reddendam non tenebatur, Præſidis provinciæ auctoritate eam recuperabit. PP. 3. Non. Octobr. FIO & PONTIANO CONSS. 239.

Ne filius pro patre.

2. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Neoterio & Eutolmi.

NE contra juris auctoritatem ab eo, qui patrem veſtrum, a quo emancipatos [27] vos dicitis, ad munus [28] civile devocaverat; inquietemini [29], Præſes provinciæ providebit. Dat. 8. Kal. Feb. MAXIMO II. & AQUILINO CONSS. 286.

Ne pater pro filio.

3. Iidem AA. & CC. Theogeni.

SI [30] filiusfamilias invito patre Decurio [31] creatus ſit, pro eo patrem inquietari non poſſe, jure manifeſtiſſimo cautum eſt. C. 10. Kal. Maji, CC. CONSS. 294.

Ne filius pro patre.

4. Iidem AA. & CC. Achivæ.

PAtris [32] nomine ſuperſtitis filium, nec munerum [33] civilium, nec debiti cauſa, perſonali poſſe conveniri actione conſtat. S. 12. Kal. Mart. *Sirmii*, CC. CONSS. 300.

Ne libertus pro patrono. Ne ſervus pro domino.

5. Iidem AA. & CC. Lampetio.

EX patroni, vel domini [34] contractu liberti, vel ſervi conveniri non poſſunt. Dat. Id. April. CC. CONSS. 300.

De Scholaribus.

Nova conſtitutio Friderici.

HAbita [35] *quidem ſuper hoc diligenti Inquiſitione Epiſcoporum, Abbatum, Ducum, omnium Judicum, & aliorum Procerum ſacri noſtri Palatii examinatione, omnibus, qui cauſa [36] ſtudiorum peregrinantur, Scholaribus, & maxime divinarum, atque ſacrarum legum profeſſoribus, hoc noſtræ pietatis beneficium indulgemus, ut ad loca, in quibus literarum exercentur ſtudia, tam ipſi, quam eorum nuncii [37], veniunt & in eis ſecure [38] habitent.* † *Dignum namque exiſtimamus, ut cum omnes bona facientes, noſtram laudem & protectionem omni modo mereantur [39]: quorum [40] ſcientia totus illuminatur mundus, & ad obedientiam Deo & nobis ejus miniſtris, vita ſubjectorum informatur; quadam ſpeciali dilectione eos ab omni injuria defendamus. Quis enim eorum nos miſereatur, qui amore ſcientiæ exules facti, de divitibus pauperes, ſemetipſos exinanivimus, etiam ſuam multis periculis exponunt, & a villiſſimis ſæpe hominibus (quod graviter ferendum eſt) corporales injurias ſine cauſa perferunt.* † *Hac igitur generali, & in perpetuum valitura lege decernimus. Ut nullus de cætero tam audax inveniatur, qui aliquam Scholaribus injuriam inferre præſumat, nec [41] ob alterius cujuscunque provinciæ delictum, ſive debitum (quod aliquando ex perverſa conſuetudine factum audivimus) aliquod damnum eis inferat: ſcituris hujusmodi ſacræ conſtitutionis temeratoribus, & etiam ipſis locorum Rectoribus, qui hoc vindicare neglexerint, veſtitutionem verum ablatarum ab omnibus exigendam in quadruplum: notatæ inſamiæ eis ipſo jure irrogandæ, dignitate ſua ſe carituros in perpetuum.* † *Verum tamen ſi litem eis quiſpiam ſuper aliquo negotio movere voluerit: hujus rei optione [42] data Scholaribus, eos coram [43] domino, vel magiſtro ſuo, vel ipſius civitatis Epiſcopo, (quibus hanc jurisdictionem dedimus) conveniat. Qui vero ad alium judicem eos trahere tentaverit, etiamſi cauſa juſtiſſima ſuerit, a tali contumine cadat.* † *Hanc autem legem inter imperiales conſtitutiones, ſcilicet ſub tituło, Ne filius pro patre &c. inſeri juſſimus. Dat. apud Roncaliar [44], anno Domini M. C. LVIII. menſe Novembri.*

TIT. XIV.

AN [45] SERVUS PRO SUO FACTO POST [46] MANUMISSIONEM TENEATUR.

De contractu cum ſtatulibero.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Juventiano.

QUamvis cum ſtatulibero contraxeris, tamen ex ante [47] geſto te non habere cum eo, poſt impletam conditionem libertatis, actionem, ſcire debes. PP. 4. Idus Decembr. DEXTRO II. & PRISCO CONSS. 197.

De legato.

2. Imp. ANTONINUS A. Bexico.

CRediturus [48] tuis, qui tibi in ſervitute [mutuam] pecuniam crediderunt, nulla adverſus te actio competit: maxime cum [49] peculium [50] tibi non eſſe legatum proponas. PP. 3. Kalend. Sept. LÆTO & CERIALE CONSS. 216.

---

1 Mariti contractu delictove. *l. 1. l. 2. infr. h. t.* 2 Id eſt, ad utilitatem mium. *l. 24. infr. de locato.* 3 Vellejanum. 4 Conſtitutis mariti bonis, res uxoris ejus confiſcatæ non intelliguntur. *Syn. Baſil. 7. tit. 6. ex lib. 24. tit. 1. c. 2. l. 24. infr. de donat. int. vir. l. 1. infr. ad l. Jul. de vi publ. l. 22. infr. de pœnis*: uno tamen caſu dos uxoris retinetur. *l. 2. infr. in quib. caus. pign. tacit. l. 3. infr. de primipilo.* non alia ejus bona. *l. 1. infr. de priv. fiſci.* Sic maritus ob culpam uxoris interdum tenetur. *l. 4. §. 2. ff. de oſſ. procons.* 5 In bonis ſuis. 6 Rationalis, procurator Cæſaris. 7 Non dotales, *d. l. 1.* 8 Et ita auditur tertius opponens, de quo dixi ad *l. 3. §. 3. infr. de judic.* 9 Τὸ ἐξώπροικα τῆς γυναικὸς &c. Eſt *tradotalia* mulieris pro viri oneribus onerata non ſunt: nec matres pro filiis nec uxor pro marito. *Synopſ. Baſil. 10. ex lib. 24. tit. 4. c. 2.* 10 *Arg.* Carpophorus: ut ſit hypotheſis in matre. 11 Res traditæ filiæ ad eam ſuſtentandam, hoc eſt alendam non præſumuntur dotales. 12 Adde *l. 11. infr. de decurionibus.* 13 Vid. *l. 9. ff. de muner. & honor.* 14 *l. 4. infr. h. t.* 15 *l. 11. ff. de eſtimo. infect.* 16 Fallit certis caſibus. vide Gallium 2. *obſ. 90.* 17 Mariti pro uxore poteſt fidejubere, at non vice verſa. *l. 1. infr.* 18 Vid. *l. 3. ſupr. h. t.* 19 *Partem* debitorum filii ſi mater ſolvit, reſiduum parum ſolvere non cogitur. *ut hic. Synopſ. Baſ. 7. tit. 6. ex l. 24. c. 4. 4.* Harm. 9. §. 24. 26. adde *l. 7. §. 15. ff. ad SC. Maced.* 28. *ſupr. de pact. l. 7. infr. de uſuris.* vid. tamen *l. 1. infr. de fidejuſ. Novo. 4. c. 3. l. 6. ff. de in rem verſo. l. 18. infr. de agric. & cenſit.* Cur ita? colligit ex *l. 88. §. 5. ff. de leg. 2. l. 20. ſupr. de negot. geſt.* 20 Qua actione teneatur, qui perſonam aut res alterius indebite arrellari fecit, vid. Peckium *c. 18. de jure ſiſtendi.* De repreſſaliis vid. *bic* Bald. *Guth.* Adde Andr. Gail. *de arreſt. Imp. c. 2. n. 2.* Mindan. *de proceſſ. l. 1. c. 39. n. 11.* Math. Coler. *de proceſſ. executi. part. 2. cap. 3. n. 40. S. 1.* 21 Imo actionem tantum amittit. *l. extat. 13. ſi. quod metus cauſa*: Imo & poenam corporalem ſuſtinet. *Novell. 53. c. 1.*

---

22 *l. 2. 4. infr. h. t.* adde *l. 7. in fin. l. 9. ff. de ſenat. l. 8. in fin. ff. de in jus vocando. l. 26. ff. de pœn.* 23 *l. 1. l. 5. infr. h. t.* vid. tamen *lib. 10. tit. 60.* 24 *l. 5. infr. h. t.* 25 Ut quia credita pecunia eſt. *l. 6. infr. ad SC. Maced.* 26 *l. 57. ff. de judic. 9. 10. Inſt. de act.* 27 *l. 3. infr. qui bonis cedere.* 28 *l. 4. §. 1. h. t.* 29 Vide *l. 8. §. 16. ff. de agnoſcend. & alend.* idque vivo patre. *l. 4. infr. h. t. l. 1. infr. de teſtam. manumiſſ. l. 17. ff. de negot. l. 28. §. 7. in fin. ff. de liber. legat.* 30 Pater pro filii oneribus non tenetur. *Synopſ. Baſil. 52. tit. 1. ex lib. 24. tit. 4. cap. 7. 4.* Harm. 9. 9. 26. 31 *l. 5. infr. de decurionibus. l. 1. infr. de filiofamil. & quemadmod. l. penult. 2. ff. ad municip.* 32 Filii pro patris oneribus non tenentur. *Synopſ. & Harmen. dict. loco.* 33 *l. 2. ſupr. h. t. 34 l. 7. ſupr. de judic. l. 1. l. ult. ſupr. de manumiſſ. l. 14. ff. de obligat. & action. l. tutelæ.* 7. 9. 2. ff. de capit. minut. *Synopſis dict. tit. 4. c. 9.* Harmen. *dict. loco.* Authentice hujus declarationem & amplitudinem vide Decium *ad c. in præſentia. num. 177. extr. de reſcript. n. 59. & ad c. cum ordinem. n. 18. ext. de Reſcript.* Abb. *ad c. ſi diligenti, col. pen. num. 25. & 28. de ſer. compet.* Alciph. *ad ſ. item Rome. n. 8. Inſtit. de excuſ. tutor.* Mod. 36 De privilegiis quæ bonarum literarum profeſſoribus & Bidlotis data ſint latiſſime, *tom. 1. fol. 680.* Rebuffus hanc repetit etiam latius, *tit. 3. de privileg. ſcholaſticorum.* Eorundem privilegia ad centum usque Horatius Lucius enumerat, *tractat. de privileg. ſcholaſt.* Rebuff. Vero centum obloginta, *dicto loco.* Quando & in quibus & ſequentibus. Goth. Adde Petr. Heig. *part. 2. quæſt. 11.* Anl. 37 Nunci & vectigalibus portoriis, & aliis oneribus, alias non tantum ſtudiolis, ſed & omnibus ſecure vivendi, & habitandi dotur poteſtas: & hoc primum caput privilegii ſcholaſtici eſt. 39 Meritis præmia & honores debentur. *l. 1. ſupr. de adſeſſoribus & domeſt.* Honor, præmium virtutis. Ariſtoteles 4. *Ethic.* 3. Cicero 1. *Officior.* & 3. *de Republica* 6. Lachant. 19. jure reprehlitarum. 42 Tertium cap. privilegii ſtudiolis hic dati, ut eis ſit optio, & tertium eligere. §. 10. *in fin. conſtit. ad Anteceſſores.* Poſſunt etiam tione ſtudii. vid. Acurſium *in l. hæres.* 19. §. *prætor. 3. in verb. debitf. ff. de judiciis.* 43 Forum fortitur ratione rei. *l. hæres.* 19. §. *prætor. 3. in verb. debitf. ff. de judiciis.* 44 Roncalia, *hic*; & 2. *Feudorum* 33. §. 1. *tit.* 40. *tit.* 52. five Roncaliæ, campi ſupra Padum non procul a Placentia, in quibus ſolebant olim imperatores conventum agere ſolennem. Roncaliæ meminit Aldus Urſpergenſis; & Guntherus 2. *Ligur.*

---

45 *Synopſ. Baſil. 7. tit. 6. ex lib. 24. tit. 1. & 52. tit. 1. ex lib. 24. tit. 1.* adde Accurſium *ad l. 15. in verb. ab initio. in fin. & l. cum actum. 17. in verb. reddere. ff. de negotiis geſt.* 46 *l. 146. ff. de reg. jur.* 47 *l. 2. l. 5. infr. h. t. l. 1. infr. de teſtam. manumiſſ. l. 17. ff. de negot. l. 28. §. 7. in fin. ff. de liber. legat.* 48 *Synopſ. dict. tit. 6. c. 2.* 49 Vid. *l. 20. infr. de pecuiio quæ, quæ libertatem meruit.* 50 An libertus poſſit conveniri ex contractu in ſervitute facto, peculio et legato, vid. *l. 1. §. 10. ff. de dote prælegi.*

De pecunia ob libertatem promissa.

3. Imp. ALEXANDER A. Herodi.

PRomissæ [1] tibi pecuniæ a servo tuo [2], *Ut eum manumitteres*, si posteaquam manumisisti stipulatus [3] ab eo non es, adversus eum petitionem per in factum actionem habes [4]. PP. Id. Sept. ALEXANDRO A. CONS. 227.

De furto.

4. Imp. GORDIAN. A. Hieroni.

LIcet [5] servitutis tempore [ea,] quæ pecuniam matris tuæ furripuisse [6] dicitur, ob hujusmodi admissum conveniri non poterat: ad [7] libertatem tamen perducta, (nam caput [8] noxa [9] sequitur) furti actione tenetur [10]. PP. Id. Sept. PIO & PONTIANO CONSS. 239.

De eo, qui fundos domini coluit.

5. Idem A. Chresto.

SI (ut allegas) antequam a domino manumitteris, fundos ejus coluisti [11], posteaque adempto peculio, libertate donatus es; ob reliqua, si qua pridem [12] contracta sunt, res bonorum, quas postea propriis laboribus quæsisti, inquietari minime possunt. PP. 16. Kalend. Decembr. ARIANO & PAPPO CONSS. 244.

De delicto in dominum commisso.

6. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Feliciano.

SIve servi sint hi, quorum precibus fecisti mentionem, domi eos conveni: quia inter [13] dominos ac servos judicium constare nullum potest: sive post delictum [14] manumissi sint: ex antecedentibus post datam libertatem eos nulla ratio juris a dominis quondam conveniri patitur [15]. † Sane si post [16] manumissionem quid illicite commiserint, hoc apud Præsidem provinciæ argue: accepturus ex jure sententiam. Dat. 2. Idib. April. *Byzantii*, AA. CONSS. 287.

TIT. XV.

QUANDO FISCUS, VEL PRIVATUS DEBITORIS SUI [17] DEBITORES CONVENIRE POSSIT, VEL DEBEAT.

De ære alieno pupilli.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Valeriano.

PRopter [18] æs alienum pupilli, res tutoris, qui nihil ex bonis ejus tenet, pignori capi non oportet. PP. 11. Kalend. Junii, LATERANO & RUFINO CONSS. 198.

Si condemnatus non est solvendo.

2. Imp. ANTONINUS A. Marco.

SI in causa judicati Valentis, quem tibi condemnatum esse proponis, nihil est, quod sine [19] quæstione [20] pignoris [21] loco capi, & distrahi possit: debitores ejus conventi, ad solutionem auctoritate Præsidis provinciæ compelluntur.

Si debitor debitoris fisci fateatur, vel neget.

3. Imp. GORD. A. Primanio.

SI debitum non [22] inficiantur hi, quos obnoxios debitoribus fisci esse proponis: potest videri non esse iniquum quod desideras, ut ad solutionem per officium Procuratoris [23] compellantur: Nam si quæstio aliqua refertur, id concedi non oportere [etiam] ipse perspicis. PP. 6. Kalend. Febr. SABINO, & VENUSTO CONSS. 241.

Si principalis debitor fisci solvendo sit, vel non.

4. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Zosimo.

NOn [24] prius ad eos, qui debitoribus fisci nostri sunt obligati, actionem fiscalem extendi oportere, nisi patuerit principales reos idoneos non esse, certissimi juris est. S. 12. Kal. Maji, AA. CONSS. 293.

De nomine in solutum dato.

5. Iidem AA. & CC. Naniadæ.

IN [25] solutum nomine dato, non aliter nisi mandatis actionibus ex persona sui debitoris adversus ejus debitores creditor experiri potest: suo autem nomine, utili [26] actione recte utetur. Dat. Kal. Jan. CC. CONSS. 294.

TIT. XVI.

DE HEREDITARIIS [27] ACTIONIBUS.

De creditore, qui ex parte successit debitori.

1. Imp. GORD. A. Hermeroti.

PEcuniam, quam tibi a matre debitam fuisse dicis, ab heredibus ejus, coheredibus [28] tuis, pro parte tibi competente petere debes. Sed & res, si quæ tibi ob idem debitum obligatæ sunt, persequi non prohiberis. PP. 11. Kalend. Mart. GORDIANO A. II. & POMPEJANO CONSS. 242.

De oneribus dividendis pro hereditariis partibus, de pign. & hypoth.

2. Imp. DECIUS A. Thelemachæ.

PRo [29] hereditariis partibus heredes onera hereditaria agnoscere etiam in fisci rationibus placuit: nisi [30] intercedat pignus, vel hypotheca, tunc enim possessor obligatæ rei conveniendus est. PP. 14. Kal. Nov. ÆMILIANO, & AQUILINO CONSS. 250.

De exactione dotis.

3. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. [& CC.] Maximæ.

HEredem [31] mariti quondam tui de [32] dote tibi reddenda conveni, personalem [enim] actionem contra debitores hereditarios tibi decerni frustra postulas. PP. 14. Kal. Maji, AA. CONSS. 293.

De pupillo herede.

4. Iidem AA. & CC. Crispo.

SUb [33] prætextu [34] ætatis pupilli debitoris hereditarii creditorum exactionem differri non posse, nimis evidens est. Unde, cum te tutorem proponas, quemadmodum a pupillis creditoribus satisfiat, enitere [35] debes. Dat. 10. Kal. Decemb. *Sirmii*, AA. CONSS. 293.

Si creditor debitori successerit.

5. Iidem AA. & CC. Julio.

UT debitum tibi ante [36] aditam hereditatem solvatur; ac tunc, si ad te pertineret [hereditas] quæri jubeamus, præpostera [37] petitio est. Etenim cum tibi soceri successionem quæsitam patuerit, debiti petitionem extingui per confusionem [38] non ambigitur. Dat. Prid. Non. Mart. *Sirmii*, CC. CONSS. 294.

De adulta quæ debitori successit ex parte.

6. Iidem AA. & CC. Domno.

SI adulta, cujus curam geris, pro triente patruo suo, quem etiam tutelam [ejus] administrasse proponis, heres extitit [39], nec ab eo quicquam exigere prohibita [40] est: debitum a coheredibus ejus pro besse petere non prohibetur [41]; cum ultra [42] eam portionem qua successit, petitio non confundatur. Nam adversus [43] adultam tuam rescindi postulas testamentum, si quidem cohere des ejus adeuntes [44] hereditatem se etiam obligant, & si non solvendo constituti probentur, postulata separatione [45], nullum ei damnum Præses provinciæ fieri patietur. Dat. Kalend. Decemb. AA. CONSS. 299.

Qui conveniendi sunt, vel non.

7. Iidem AA. & CC. Apolausto.

CReditores [46] hereditarios adversus legatarios [47] non habere personalem actionem convenit: quippe cum evidentissime Lex [48] duodecim tabularum heredes huic rei [49] faciat obnoxios. Dat. 6. Id. Decemb. *Nicomediæ*, CC. CONSS. 300.

TIT. XVII.

EX [50] DELICTIS [51] DEFUNCTORUM IN QUANTUM HEREDES CONVENIANTUR.

Actiones ex delicto post litem contestatam transeunt ad heredes. Bald.

1. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Macedoni.

Idem dicendum, si res restituenda, ab uno heredum, teneatur in solidum. *l.* 3. §. 3. *ff. commodati.* [22] *ff. depositi.* Si agitur de pollicitatione facta reipublicæ. *l.* 9. *ff. de pollicitat.* de alimentis. *l.* 3. *ff. de aliment. & cibar.* de eo quod ab uno tantum heredi relictum. *l.* 53. *ff. de legat.* 2. 31 *l.* 9. *j. solut. matrim.* 32 De dote actio contra heredes mariti, non contra debitores ejus dirigitur: Imo, contra debitores, cum omnia bona mariti sint tacite pro dote obligata. *l. un.* §. 1. *j. de rei uxor. act.* solve. Datur contra debitores hypothecaria, non personalis. 33 Heres tametsi pupillus sit, hereditaria debita solvere cogitur, neque statem cautori, aut prætexere debet, ad dilationem solutionis debitorum. *Synopf. Basilic. & ibi Scholiastes dict. lib.* 24. *tit.* 7. *cap.* 4. & 5. Harmenop. §. 8. 80. 34 Ætas minor debitoris non aufert jus agendi creditori. *l.* 8. *in fin. j. de non numer. pecun. l.* 8. *j. mandati.* vid. *l.* 32. *in fin. ff. de negot. gest. l.* 3. *in fin. princ. ff. quib. ex cauf. in poss. ff.* prorogat tamen & fuspendit in casu fatus. *l.* 6. §. 3. *ff. de Carbonian. edict.* 35 *l.* 5. §. 9. *ff. de reb. eorum qui sub.* 36 Heres ante aditam, vel repudiatam hereditatem, non potest convenire. 37 Præpostera petitio non admittitur. *l.* 16. *l.* 18. *l.* 20. *j. de exceptat.* præpostera tame scriptio non nocet in testamentis & contractibus. *l.* 25. *j. de teft. mentis.* Interim nota de exceptione præposteratoria. 38 Confusione debiti petitio extinguitur. *l.* 7. *fupr. de pactis. l.* 10. *ff. de fidejuffor.* 39 Id eft, fi creditrix fuccefit debitori. 40 *l.* 7. *j. de bonis autor. judic. poffid. l.* 12. *ff. ad leg. Falcid.* adde *l.* 19. *in fin. ff. de reg. jur.* 41 Quæ nam hic tarde fuit dubitandi? Hæc fcilicet: Teftatorem in dubio, animo compenfandi debiti legatis intelligi: fed non ita eft. *l.* 82. *ff. de legat.* 2. 42 Confufio ulta portionem hereditariam non fit. *l.* 3. §. *de negot. geft. l.* 3. *j. de contrar. jud. l.* 14. *j. ad leg. Falcid. l.* 7. *j. de bon. auctor. jud.* 43 Id eft, adverfus utilitatem ejus. vid. *l. Folla.* 2. *j. de his, quibus ut indignis.* 44 Heres adeundo fe obligat. 45 Vid. *l.* 2. *j. de bon. aut. judic. ff. de feparatien.* 46 Heredes debitorum nomine tenentur, non legatarii. *Synopf. Basilic. l.* 58. *tit.* 6. *ex lib.* 24. *tit.* 7. *cap.* 7. 3. Harm. 5. §. 81. *l.* 1. §. 16. *ff. ad SC. Trebell. l.* 15. *j. de donat l. ult. in fin. ff. de contrab. empt.* 47 Creditor adverfus debitores hereditarios agere perfonali actione non potest. *l.* 3. *in fin.* §. 1. fed nec adverfus legatarios. *ut hic*, ergo hypothecaria potest: licet ipfi legatarii creditorum loco fint. *l.* 40. *ff. de obligat. & action.* 48 *l.* 26. *fupr. de pactis. l.* 6. *fupr. familiæ ercisc.* 49 Id eft, perfonalibus actionibus. *l.* 3. *fupr. h. t.*

50 Pœna ex delicto adversus heredem non transit. *hoc tit.* Vide quinque exceptiones apud Socinum, *regula* 291. 51 *l.* 20. *ff. de accufationibus.* Huc refer quod Claros ait, *l.* 5. *fent.* §. *ult. quæft.* 86. aliam pro alio: dominum pro delicto fumuli, vel familiæ, patrem pro filio non puniri corporaliter. Struto tamen poffe fieri, ut quis pro alio, vel infamia, vel amiffione omnium bonorum: *l.* 5. *C. ad leg. Jul. Majeftatis.* vel certa quantitate (puta legitimæ) puniatur. Eodem modo fieri poffe, ut civitas teneatur pro malefacio commiffo in ejus territorio.

Post

POst [1] litis contestationem, eo, qui [2] vim fecit, vel concussionem [3] intulit, vel aliquid deliquit, defuncto, successores ejus in solidum, aliisquin in quantum ad eos pervenit, conveniri juris absolutissimi est: ne alieno [4] fcelere ditentur. Dat. 5. Kal. Maji, *Sirmii*, CC. CONSS. 294.

TIT. XVIII.

DE [5] CONSTITUTA [6] PECUNIA.

De eo, qui constituit, & de ejus heredibus.

1. Imp. GORDIANUS A. Felici.

SI [7] pro alieno debito te soluturum constituisti: pecuniæ constitutæ actio non solum adversus te, sed [8] etiam adversus heredes tuos perpetuo competit. Dat. 7. Kal. Julias, *Sirmii*, CC. CONSS.

IN AUTHENT. ut, cum de appellat. cog. §. ad hoc, aliud. Coll. 8. Tit. 16. al. 12. Novell. 115. cap. 6.

SI quando quis pro se, vel pro alia persona pecuniam se solvere constituerit, vel spoponderit: sic dicens, Satisfaciam [9] tibi, *tenetur pro quantitate, quam promisit.* † *Sin autem sic dixerit*, Satisfiet a me, & ab illo, & illo: *illis quidem, quos nominavit, non* [10] *consentientibus, solus pro* [11] *rata tantum portione persolvet.* † *Sin autem dixerit*, Satisfiet [12], *verbo impersonaliter* [13] *prolato, non tenebitur.* † *Sin autem sic dixerit*, Erit tibi satisfactum, aut a me, aut ab illo: *illo quem nominavit non consentiente, solus in solidum* [14] *tenebitur.*

De receptitia actione in de constituta pecunia actionem transfusa. Quæ res constitui possunt. De tempore actionis. Pro quo debito constituatur, & de indebito. De omnibus casibus qui per stipulationem explicari possunt. 1. *De nomine* pecuniæ. 2. *De argentariis, & aliis negotiatoribus.*

In quacunque re debita tenet constitutum, non in indebita. Bald.

2. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

REceptitia [15] actione cessante, quæ solennibus verbis [16] composita inusitato recessit vestigio, necessarium nobis visum est magis pecuniæ constitutæ naturam ampliare. Cum igitur præfata pecuniæ constitutæ actio in his tantummodo casibus a veteribus concluſa est, ut [17] exigeret res quæ pondere, numero, mensura consistunt, in aliis [18] autem rebus nullam haberet communionem; & neque [19] in omnibus casibus longæva esset constituta, sed in speciebus certis annali spatio concluderetur, & dubitaretur, an pro debito sub conditione, vel in diem constituto eam possibile esset fieri, & an pure constituta pecunia contracta valeret: hac apertissima lege definimus, ut liceat omnibus [constituere] non [20] solum res, quæ pondere, numero, mensura consistunt, sed etiam alias omnes, sive mobiles, sive immobiles, sive sese moventes, sive instrumenta, vel alias quascunque res, quas [21] in stipulationem possunt homines deducere: neque sit in quocunque casu annalis: sed sive pro se quis constituat, sive pro alio, sit [&] ipsa in tali vitæ mensura, in qua omnes [22] personales actiones positæ sunt, id est, [in] annorum metis triginta [23]: & liceat pro debito pure, vel [24] in diem, vel sub conditione constitui: & non absimilem [25] penitus stipulationi habeat dignitatem, suis tamen naturalibus [26] privilegiis minime defraudata sit: sed [&] heredibus, & [27] contra heredes competat: ut neque receptitiæ actionis, neque alio indigeat respublica in hujusmodi casibus adminiculo, sed sit pecuniæ constitutæ actio per nostram constitutionem sibi in omnia sufficiens: Ita tamen, ut hoc ei inhæreat, ut [28] pro [jam] debito fiat constitutum: cum secundum antiquam receptitiam actionem res [29] exigebatur, etiam si quid non fuerat debitum: cum satis absurdum [30], & tam nostris temporibus quam justis legibus contrarium sit, permittere per actionem receptitiam res indebitas consequi, & iterum multas proponere condictiones, quæ & pecunias indebitas, & promissiones corrumpi & restitui definiunt. Ut non erubescat igitur tale legum jurgium, hoc tantummodo constitua-

1 Defuncto, qui deliquit, post litem adversus eum contestatam mortuo, in heredes ejus in solidum actio transmittitur: Ante litem contestatam mortuo, heredes ejus conveniuntur in id duntaxat quod ad eos pervenit. Nec enim æquum est, heredem alieno fcelere ditari. *Synopf. Basil.* 24. tit. 7. *cap.* 7. §. 1. *verf. Panulus. Inft. de pert. & temper. l.* 33. *l.* 58. *ff. de obligat. & action. l.* 1. *ff. de privat. delict.* 2 Non rapinam. *l.* 1. *l.* 2. *ff. de termin. moviis. Quinctius ad l.* 16. *in fin. ff. de m. quod metus cauf.* ubi refert, hanc legem fumptam esse ex rescripto quodam Codicis Hermogeniani, quod integrum apud eundem vide. 4 Nemo ex dolo auctoris lucrum debet facere. *ex l.* 53. *l.* 16. *in fin. ff. quod met. l.* 38. 44. *ff. de reg. jur.*

5 §. 9. *Inft. de actionibus.* Paul. 2. *fentent.* 2. *& l.* 13. *D.* 5. περὶ αὐτοδικιῶν. 26. *Bafil. tit.* 3. περὶ αὐτοδικιῶν. 1. Harmenopul. 3. §. 47. adde & cundem 3. *tit.* 6. §. 5. Oldendorp. *Claff.* 4. *act.* 8. 16. Gell. 6. 6 Constituti hac formula solet, τὸ ἐκεῖνο σοι ποιῶ, ἐκεῖνο σοι γένηστει; fatisfiet tibi, γένηστει σοι τὸ ἐκεῖνο πᾶς ἐμοῦ καὶ παρὰ τοῦ. Satisfiet tibi a me, & ab hoc, & ab illo. *Etteg. dict. loco.* αὐτοδικιῶν, Galli vocant *Reffondant.* D. Paulus ita fe constituit debitorem pro Philemone. Si quo lasit te, aut debet, τέτο ἐμοὶ ἔκεῖνο. Extat & hæc formula *l.* 20. *ff. h. t.* Habes penes me. 7 *l.* Harmen. 3. *dict. cap.* περὶ αὐτοδικιῶν. Idem 3. *tit.* 6. *Etteg. d. loco tit.* 3. 8 Constituta pecuniæ actio (quæ Græcis ἐπὶ τῷ αὐτοφωνεῖ ἀγωγὴ) etiam in heredes perpetuo competit. *Syn. Basil.* 26. *tit.* 3. *cap.* 1. & Harmen. 3. §. 47. & 3. *tit.* 6. §. ult. 9 Τὸ ἐκεῖνο σοι ποιῶ sumptum ex *Novell.* 115. *cap.* 6. *Synopf. Basil.* 26. *tit.* 2. *cap.* 3. 10 Non omnis nominatus in instrumento eft obligatus, fed is tantum qui consentit. 11 Cur non in solidum? quia *Et pactiscula*, obligationem in virtes partes distribuit. *l.* 11. §. 1. *ff. de duob. reis.* 12 Qui hoc dicit, *Satisfiet*, certam personam non exprimit: idcoque nemiem obligat. 13 Imperfonalitas vitiat. *Goth.* Licet imperfonalitas ex parte promittentis vitiet obligationem, non vitiat tamen ex parte stipulantis. Bartol. *in l. stipulatio ista.* 6. *ff. quæ sta. ff. de verb. oblig.* Decius *conf.* 83. *& conf.* 94. Alciat. *lib.* 2. *parerg. cap.* 26. Mod. 14 Cur in solidum? Particula *Aut*, cuilibet nominatim obligationem in solidum attribuit, fi potest: fin minus, ei qui potest obligari. 15 Hæc competebat τεκτικῷ αὐτοφωνεῖ ὁ, cum argentarius constitebat: & in eo differebat receptitia ab actione de constituta pecunia ratione perionarum: quod prior teneretur foli argentarii: posteriore reliqui omnes. Theophil. 9. *Inft. de actionib.* Ideo dicebatur *receptitia*, quod argentarius contrahentibus apud fiam mensam reciperet folutorum fi, quod hic vel ille caviffet. In quibus rebus fieret, vid. *l. h. t.* 16 Potest tamen hodie constitutum contrahi per epistolam. vide Pauli *epist. ad Philemon. l.* 26. *ff. hoc tit.* 17 Receptitia actio a constitutæ pecuniæ actione olim ea eo quoque differebat: quod actionis de constituta pecunia locus erat, constitutis iis, quæ numero, pondere, vel mensura consterent: receptitia etiam immobilibus constitutis, dum tamen argentarius constituisset. Theophil. *dict.* §. 8. 18 *Sub.* immobilibus. 19 Actio de constituta pecunia olim incerto tempore finiebatur, certis caribus perpetua, aliis annalis erat. 20 Res omnes constitui possunt. *ut hic*: quod olim non erat. *l. h. t.* ibi, *Res quæ pondere.* 21 Quod in stipulationem deduci potest, potest constitui. vel, ut Baldus ait: Quicquid est stipulabile, est constituibile. 22 Actiones personales annis triginta extinguuntur. *ut hic: & l.* 26. *infr. de usuris.* 23 Actio constituti durat triginta annis. *ut hic*: olim erat annalis. *§. h. t. ibi, annalis.* 24 Constituti potest pure, in diem, fub conditione. Stipulationi non absimilis. *in fin. infr. h. t.* 25 Constituti actio 26 Naturalia privilegia actionum, funt gii, antiquum non tolli. 27 Constituti actio datur heredibus & in heredes. *l.* 27. in quibus agitur de actionibus hereditariis, *ff. tit.* 16. 17. 28 Constituta non eft, nifi naturalem & civilem rationem exigit. 29 Recipi olim poterat res, etfi non debita. 30 Absurdum, omnibus temporibus tale. 31 Dixi *fupr. h. t. ibi, ut fere jam dictum.* 34 Senfum, non vana vocabula, ampleeti oportet. 35 Dixi *l. h. t. ibi*, non foluto 37 Corporales. *l.* 178. *de reg. jur.* adde *l.* 2. §. 3. *ff. de reb. cred. l.* 1. *ff. de SC. Maced. l.* 40. *ff. de fidejuffor.* 38 De argentariorum officio vide Cujacium *ad Novell.* 136. 39 Id eft, promiferint, & male: hinc tamen colligit Bald. Mercatores & artifices poffe fieri inter fe fatisa, eaque confirmari jure communi. 40 De qua vid. §. 4. *Inft. l.* 26. *ff. de fidejuffioribus.* 41 Paul. 1. *fent.* 20. §. *un.* Epiftola D. Hadriani, quod datum eft beneficium divifionis fidejuffioribus, id renunciasti non prodeft. Nunquam igitur hodie prodeft, vis enim ullas contractus apud notarios habetur, in quo Epiftolæ D. Hadriani non renuncietur. 42 Mandamus credi, etiam abfentes, fidejubemus quidem præfentes tantum, fed tamen verbis. *l.* 12. *j. de fidejuffioris. l.* 32. *ff. mandati. l.* 3. *ff. de admin. rer. ad civitat.* Conftituimus nudo conftenfu, quæ ad actionem produeendam fufficiente. §. 9. *Inft. de act.* Et ita differunt mandator, fidejuffor, & is qui conftituit. In eo conveniunt, quod pro alio hi omnes intervenium. 43 Id eft, res quascunque. *l.* 2. *fupr. h. t.* 44 *l.* 7. *ff. de fidejuff. tutor.*

45 Vid. *L.* 22. *D.* 3. adde 1. Harmenop. 2. *&* 2. *Clement.* 7. 46 Id eft, probare. Petenti mutuum onus probandi incumbit. *l.* 2. *ff. h. t. Etteg. d. loco* 2. 47 *l.* 8. *ff. h. t. ult. j. de folut.* Reus finum exceptionem probare cogitur, quo rem tempore potuit dotiactor. *l.* 1. *ff. de except. Etteg. dict. loc. cap.* 17. 48 Petitori poffeffionis, non ei, qui poffidet, onus probandi incumbit, idque veteris juris definitione hac regula contentur. *l.* 1. *C. de fide inftrum.* adde *l.* 24. *in fin. ff. de rei vind. l.* 21. *fupr. de reb. credit.* 49 *l.* 4. *fupr. de eviction. l.* 9. *in pr. fupr. de obrig. & act. l.* 9. *infr. de except.* 50 Qui poffeteriore reliqui omnes. Theophil. 9. §. *Inf. de actionib.* Ideo dicebatur *receptitia*, quod argentarium contrahentibus apud fiam mensam reciperet folutorum fi, quod hic vel ille caviffet. In quibus rebus fieret, vid. *l. h. t.* 16 Potest tamen hodie constitutum contrahi per epistolam. vide Pauli *epist. ad Philemon. l.* 26. *ff. hoc tit.* 17 Receptitia actio a constitutæ pecuniæ actione olim ea eo quoque differebat: quod actionis de constituta pecunia locus erat, constitutis iis, quæ numero, pondere, vel mensura consterent: receptitia etiam immobilibus constitutis, dum tamen argentarius constituisset. Theophil. *dict.* §. 8. 18 *Sub.* immobilibus. 19 Actio de constituta pecunia olim incerto tempore finiebatur, certis caribus perpetua, aliis annalis erat. 20 Res omnes constitui possunt. *ut hic*: quod olim non erat. *l. h. t.* ibi, *Res quæ pondere.* 21 Quod in stipulationem deduci potest, potest constitui. vel, ut Baldus ait: Quicquid est stipulabile, est constituibile. 22 Actiones personales annis triginta extinguuntur. *ut hic: & l.* 26. *infr. de usuris.* 23 Actio constituti durat triginta annis. *ut hic*: olim erat annalis. *§. h. t. ibi, annalis.* 24 Constituti potest pure, in diem, fub conditione. Stipulationi non absimilis. *in fin. infr. h. t.* 25 Constituti actio 26 Naturalia privilegia actionum, funt gii, antiquum non tolli. 27 Constituti actio datur heredibus & in heredes. *l.* 27. in quibus agitur de actionibus hereditariis, *ff. tit.* 16. 17. 28 Constituta non eft, nifi naturalem & civilem rationem exigit. 29 Recipi olim poterat res, etfi non debita. 30 Absurdum, omnibus temporibus tale. 31 Dixi *fupr. h. t. ibi, ut fere jam dictum.* 34 Senfum, non vana vocabula, ampleeti oportet. 35 Dixi *l. h. t. ibi*, non foluto 37 Corporales. *l.* 178. *de reg. jur.* adde *l.* 2. §. 3. *ff. de reb. cred. l.* 1. *ff. de SC. Maced. l.* 40. *ff. de fidejuffioribus.* 38 De argentariorum officio vide Cujacium *ad Novell.* 136. 39 Id eft, promiferint, & male: hinc tamen colligit Bald. Mercatores & artifices poffe fieri inter fe fatisa, eaque confirmari jure communi. 40 De qua vid. §. 4. *Inft. l.* 26. *ff. de fidejuffioribus.* 41 Paul. 1. *fent.* 20. §. *un.* Epiftola D. Hadriani, quod datum eft beneficium divifionis fidejuffioribus, id renunciasti non prodeft. Nunquam igitur hodie prodeft, vis enim ullas contractus apud notarios habetur, in quo Epiftolæ D. Hadriani non renuncietur. 42 Mandamus credi, etiam abfentes, fidejubemus quidem præfentes tantum, fed tamen verbis. *l.* 12. *j. de fidejuffioris. l.* 32. *ff. mandati. l.* 3. *ff. de admin. rer. ad civitat.* Conftituimus nudo conftenfu, quæ ad actionem produeendam fufficiente. §. 9. *Inft. de act.* Et ita differunt mandator, fidejuffor, & is qui conftituit. In eo conveniunt, quod pro alio hi omnes intervenium. 43 Id eft, res quascunque. *l.* 2. *fupr. h. t.* 44 *l.* 7. *ff. de fidejuff. tutor.*

45 Vid. *L.* 22. *D.* 3. adde 1. Harmenop. 2. *&* 2. *Clement.* 7. 46 Id eft, probare. Petenti mutuum onus probandi incumbit. *l.* 2. *ff. h. t. Etteg. d. loco* 2. 47 *l.* 8. *ff. h. t. ult. j. de folut.* Reus finum exceptionem probare cogitur, quo rem tempore potuit dotiactor. *l.* 1. *ff. de except. Etteg. dict. loc. cap.* 17. 48 Petitori poffeffionis, non ei, qui poffidet, onus probandi incumbit, idque veteris juris definitione hac regula contentur. *l.* 1. *C. de fide inftrum.* adde *l.* 24. *in fin. ff. de rei vind. l.* 21. *fupr. de reb. credit.* 49 *l.* 4. *fupr. de eviction. l.* 9. *in pr. fupr. de obrig. & act. l.* 9. *infr. de except.* 50 Qui